

**Informasjon i samsvar med kravene i
kapitalkravsforskriftens del IX (Pilar 3)**

BUD, FRÆNA OG HUSTAD SPAREBANK

Sist oppdatert per 31. desember 2011

Innhold

1	Innledning og formål med dokumentet	3
1.1	Formål	3
1.2	Kapitaldekningsregler - Basel II	3
2	Konsolidering	3
2.1	Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv	3
3	Ansvarlig kapital og kapitalkrav - pilar 1	4
3.1	Ansvarlig kapital	4
3.2	Kapitalkrav	6
3.3	Kapitaldekning	6
4	Kredittrisiko og motpartsrisiko	7
4.1	Definisjon av kredittrisiko etter standardmetoden (pilar1)	7
4.2	Risikoklassifisering	7
4.3	Mislighold og verdifall	7
4.4	Metode for beregning av nedskrivninger	8
4.5	Porteføljeinformasjon	8
4.5.1	Fordeling av engasjementer totalt	8
4.5.2	Mislighold og nedskrivning av tap	9
4.6	Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål	10
4.7	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav	11
4.8	Motpartsrisiko knyttet til derivater	12
5	Markedsrisiko – (pilar 1)	12
6	Operasjonell risiko – (pilar 1)	12
7	Egenkapitalposisjoner	12
8	Bankens beregning av reelt kapitalbehov - pilar 2 (ICAAP)	13
8.1	Formål og prinsipper for ICAAP	13
8.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoeer	15
8.2.1	Kredittrisiko	15
8.2.2	Markedsrisiko	16
8.2.3	Operasjonell risiko	17
8.2.4	Konsentrasjonsrisiko	18
8.2.5	Eiendomspriserisiko	18
8.2.6	Likviditetsrisiko	18
8.2.7	Forretningsrisiko	19
8.2.8	Omdømmerisiko	19
8.2.9	Strategisk risiko	19
8.3	Vurdering av totalt kapitalbehov - ICAAP	19
8.3.1	Summer fra ICAAP beregningen pr 31.12.2011	20

1 Innledning og formål med dokumentet

1.1 Formål

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravsforskriftens del IX (pilar 3).

Det legges opp til å utarbeide et tilsvarende dokument hvert år i tilknytning til årsrapporten. Vesentlige endringer som gjør at innholdet i dokumentet avviker betydelig fra faktiske forhold vil kunne medføre hyppigere oppdatering av informasjonen.

Alle tall i dokumentet er per 31. desember 2011 med mindre annet fremgår.

1.2 Kapitaldekningsregler - Basel II

Bud, Fræna og Hustad Sparebank har fra 1.1.2008 tatt i bruk det nye kapitaldekningsregelverket som bygger på Basel II direktivet fra EU.

Det nye kapitaldekningsregelverket er basert på 3 pilarer:

PILAR 1 – beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital

PILAR 2 – beregning av samlet kapitalbehov (ICAAP)

PILAR 3 – supplering og offentliggjøring av informasjon vedrørende bankens kapitaldekning – (dette dokumentet)

Det vises til annen litteratur for en nærmere beskrivelse av kapitaldekningsreglene.

2 Konsolidering

2.1 Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv

Konsernet omfatter morbanken og datterselskapet Dataplan AS (100% eiet). Bankens datterselskap AS Dataplan er i 2011 meldt til avvikling og vil bli avviklet i 2012. Selskapet er vurdert til å være uvesentlig og konsernregnskap er derfor ikke utarbeidet.

3 Ansvarlig kapital og kapitalkrav - pilar 1

Kapitaldekningsreglene har krav om minimum 8% kapitaldekning til en hver tid, og at kjernekapitalen skal utgjøre minst 50%. Kapitalkravet skal dekke 3 risikoområder – Kredittrisiko, Markedsrisiko og Operasjonell risiko. Avhengig av bankens størrelse og kompleksitet gir reglene mulighet for at det kan benyttes ulike beregningsmåter for de tre risikoområdene.

BFH Sparebank benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko og markedsrisiko. Dette innebærer at det brukes standardiserte risikovekter ved beregning av kapitalkravet. Bankens handelsportefølje er ubetydelig, og det blir derfor pt ikke beregnet kapitalkrav for markedsrisiko under pilar 1.

For beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til inntekt siste tre år.

3.1 Ansvarlig kapital

Bankens ansvarlige kapital kan bestå av kjernekapital og tilleggs kapital. Kjernekapitalen består av sparebankens fond og gavefond, kapitalinnskudd fra Statens Finansfond og den del av fondsobligasjon som ligger innenfor 15% av netto ansvarlig kapital. Kapitalinnskudd fra SFF og fondsobligasjon til sammen kan ikke utgjøre mer enn 35% av netto ansvarlig kapital. Overskytende blir regnet som tilleggs kapital. Når det gjelder fradrag i kjerne- og tilleggs kapital så vises det til oppstillingen nedenfor.

Banken har et kapitalinnskudd fra Statens Finansinnskudd på 25 MNOK som forrentes med 6 mndr. statsrente + margin på 6%. Det er avtalt step/up med 1% etter 4 år og ytterligere 1% etter 5 år. Kapitalinnskuddet kan innløses av banken. I tillegg har banken hentet inn egenkapital i form av en evigvarende fondsobligasjonen, med mulighet for call etter 10 år (2017). Rentebetingelsen er NIBOR3M + 1,40%. , med step-up på marginen med 1,0%-poeng etter 10 år.

Spesifikasjon av ansvarlig kapital (1000 NOK)	
Kjernekapital:	
Sparebankens Fond	189.532
Gavefond	1.500
Annen egenkapital	
Innskudd SSF	25.000
Fondsobligasjon	34.702
Fradrag i kjernekapital:	
Andel fondsobl. Over 15%	0
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	0
Utsatt skattefordel	772
Overfinansiering pensjonsforpliktelse	1.664
Ansvarlig kapital ande finansinst. (50%)	6.376
Sum kjernekapital	241.923
Tilleggskapital:	
Overskytende beløp fondsobligasjon	0
Fradrag i tilleggskapital:	
Ansvarlig kapital ande finansinst. (50%)	0
Sum tilleggskapital	0
Sum ansvarlig kapital	241.923

3.2 Kapitalkrav

Tabellen nedenfor viser kapitalkrav for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravsforskriften. I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko og operasjonell risiko og samlet kapitalkrav.

Minimumskrav til ansvarlig kapital (beløp i 1000 NOK)	
Engasjementskategorier	Morbank
Stater og sentralbanker	0
Lokale og regionale myndigheter	272
Offentlig eide foretak	0
Multilaterale utviklingsbanker	0
Internasjonale organisasjoner	0
Institusjoner	1.651
Foretak	15.598
Massemarkedsengasjementer	1.321
Engasjementer med pantesikkerhet i bolig	67.064
Forfalte engasjementer	193
Høyrisiko-engasjementer	0
Obligasjoner med fortrinnsrett	1.391
Andeler i verdipapirfond	2
Øvrige engasjementer	16.476
Sum kapitalkrav for kredittrisiko	103.968
Kapitalkrav for operasjonell risiko	8.404
Fradrag i kapitalkrav	1.230
Sum	111.143

3.3 Kapitaldekning

Risikovurdert beregningsgrunnlag	Morbank
Kredittrisiko	1.299.616
Markedsrisiko	0
Operasjonell risiko	105.050
Fradrag beregningsgrunnlag	- 15.375
Beregningsgrunnlag totalt	1.389.291
Kapitaldekning	
Kapitaldekning	17,41 %
Kjernekapitaldekning	17,41 %

4 Kreditrisiko og motpartsrisiko

4.1 Definisjon av kreditrisiko etter standardmetoden (pilar1)

Kreditrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Etter standardmetoden blir engasjementene vurdert etter standardiserte risikovekter for de ulike kategorier.

4.2 Risikoklassifisering

For å identifisere kreditrisiko bruker banken et risikoklassifiseringssystem som bygger på nøkkeltall for økonomi og sikkerhet, med ulike vekter for person- og bedriftsmarked. Risikoklassifiseringen fordeler engasjementene i risikoklasser fra A til E etter matematisk vurdering basert kundens økonomiske stilling. Kundene risikoklassifiseres i forbindelse med søknad om lån og garantier, og periodisk etter gitte kriterier.

Fordeling på akkumulert risikoklasse (1000 NOK)	31.12.11	31.12.10
A – Lav risiko	899.956	833.174
B – Moderat risiko	695.839	714.440
C – Middels risiko	684.284	624.162
D – Høy risiko	71.987	47.837
E – Tapsutsatte engasjementer	7.238	16.804
Ikke risikoklassifisert	4.478	3.874

4.3 Mislighold og verdifall

Et engasjement defineres som misligholdt når avdrag og renter ikke er betalt til rett tid, eller en rammekreditt/innskuddskonto er trukket ut over bevilget beløp. Dersom manglende betaling strekker seg ut over 90 dager, blir kundens samlede engasjement klassifisert som misligholdt.

Et engasjement som ikke er misligholdt etter reglene ovenfor kan bli definert som tapsutsatt når selskapet er tatt under konkursbehandling, eller det har inntruffet andre objektive hendelser som gjør det sannsynlig at gjelden ikke vil bli betjent.

Som grunnlag for individuelle nedskrivninger vurderes engasjement med:

- mislighold utover kortvarige uregelmessigheter
- svak risikoklasse
- akutt økning av underdekning i sikkerheter
- vesentlige finansielle problemer
- utlegg eller utpanting i eiendeler som tilhører kunden
- sannsynlighet for at kunden vil inngå gjeldsforhandling eller tatt under konkursbehandling
- kunden dør, utsettes for hendelser med stort inntektsbortfall med fare for gjeldsbetjeningen

Som grunnlag for gruppenedskrivninger vurderes grupper av engasjement som er utsatt for dramatiske markedsendringer, endringer i rammebetingelser, med manglende evne til å følge opp nødvendige fornyelser og investeringer, hendelser som gir varig og vesentlig reduksjon av betjeningsevnen. Banken har ikke identifisert grunnlag for nedskrivninger i spesielle grupper, men vurderer endringer i gruppenedskrivninger på bakgrunn av endring i forholdet mellom risikoklassene – jfr pkt 4.2.

4.4 Metode for beregning av nedskrivninger

Banken beregner verdifall på grunnlag av nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer for næringsengasjement som er identifisert på grunnlag utplukk som fremgår under pkt 4.3. For personkundeengasjement og grupper av utlån benyttes forenklete beregninger.

4.5 Porteføljeinformasjon

4.5.1 Fordeling av engasjementer totalt

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper, geografiske områder og typer av motparter (1000 NOK)				
Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantier	Sum
Personkunder	1.607.650	98.355	41.728	1.747.733
Primærnæringer	173.483	20.308	26.260	220.051
Industri og bergverk	32.129	8.048	341	40.518
Bygg og anlegg	52.828	11.831	14.084	78.743
Eiendomsdrift	97.375	18.421	9.450	125.246
Øvrige næringer	95.968	14.043	16.154	126.165
Terra BoligKreditt	0	0	71.000	71.000
Øvrige finans og offentlig	13.591	6.409	-1.837	18.163
Sum	2.073.024	177.415	177.180	2.427.619
"Hjemkommune"	1.439.318	135.882	149.214	1.724.414
Øvrige deler av "hjemfylke"	439.237	32.169	24.096	495.502
Øvrige deler av Norge	194.469	9.364	3.870	207.703
Utland			0	0
Gjennomsnitt ²	2.025.447	172.057	130.306	2.327.810

1 Etter individuelle nedskrivninger

2 Gjennomsnitt av inngående og utgående balanse siste år

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (1000 NOK)						
Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1-3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid
Utlån og fordringer	366.845	18.852	89.017	383.575	1.214.735	
Ubenyttede rammer						177.415
Garantier						177.180
Sum	372.170	18.852	89.017	383.575	1.214.735	354.595

1 Etter individuelle nedskrivninger

4.5.2 Mislighold og nedskrivning av tap

Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier (1000 NOK)						
Type motpart	Misligh. engasjementer	Enga med nedskr	Samla nedskr. ¹	Res førte nedskr ¹ siste år	Garantier med avsetning ²	Avsetn. på garantier
Personkunder	2.993	4.712	3.000	-1.573	0	0
Primærnæringer	0	2.604	165	0	0	0
Industri og bergverk	0	1.321	835	-300	0	0
Bygg og anlegg	0	0	0	0	0	0
Eiendomsdrift	0	0	0	0	0	0
Øvrige næringer	0	4.380	1.325	432	0	0
Terra BoligKreditt	0	0	0	0	0	0
Øvrig finans og offentlig	0	0	0	0	0	0
Sum	2.993	13.018	5.325	-1.441	0	0

1 Kun individuelle nedskrivninger

2 Samlet garantibeløp der det er foretatt avsetning.

Endringer i nedskrivninger på individuell utlån og avsetninger på garantier siste år (beløp i 1000 NOK)			
	Utlån	Garantier	Sum
Inngående balanse	6.766	0	6.766
+Økte nedskrivninger på individuelle utlån/ avsetninger på garantier	1.166	0	1.166
+Nye nedskrivninger på individuelle utlån/ avsetninger på garantier	210	0	210
-Konstatert tap på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	2.076	0	2.076
-Tilbakeføring på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	741	0	741
Utgående balanse	5.325	0	5.325

Endringer i nedskrivning på grupper av utlån siste år (beløp i 1000 NOK)			
	Utlån	Garantier	Sum
Inngående balanse	6.684	0	6.684
+/- Periodens nedskrivninger på grupper av utlån	2.316	0	2.316
Utgående balanse	9.000		9.000

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger (beløp i 1000 NOK)			
	Utlån	Garantier	Sum
Periodens endring i individuelle nedskrivninger/avsetninger	1.441	0	1.441
Periodens endring i gruppenedskrivninger	2.316	0	2.316
Periodens konstaterte tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	2.076	0	2.076
Periodens konstaterte tap som det tidligere år ikke er foretatt individuell nedskrivning for	175	0	175
Periodens inngang på tidligere års konstaterte tap	-161	0	-161
Periodens tapskostnad	2.965	0	2.965

4.6 Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I så fall er det rating fra Standard & Poor's, Moody's og/eller Fitch som er aktuelle. Bud, Fræna og Hustad Sparebank har per rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4.7 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Etter standardmetoden vektes slike engasjement innenfor 80/60% av forsvarlig verdigrunnlag med 35%. Engasjement med pant i bolig/fritidseiendom ut over dette, og med pant i næringsseiendom vektes 100% . Andre aktiva gis risikovekt ut fra motpartstype.

Det tas ikke hensyn til motregningsadgang ved beregning av kapitalkrav. Ved fastsettelse av forsvarlig verdigrunnlag, legges sikkerhetens markedsverdi til grunn. Sikkerhetsobjekter som er ukjente for oss, skal dokumentere sin verdi gjennom offentlig takst. På eiendommer i vårt primærmarked benyttes, i tillegg til takst, bankens egen markedskunnskap ved fastsettelse av verdi. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. I noen tilfeller benyttes garantier fra banker eller regionale myndigheter. Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet og minst hvert tredje år.

Bud, Fræna og Hustad Sparebank benytter ikke kredittderivater.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon av typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

- 1) Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementbeløp før sikkerheter.

Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v ved fastsettelsen av kapitalkrav (beløp i 1000 NOK)					
Engasjementskategorier	Engasjements - beløp før sikkerheter	Engasjements - beløp etter vektning av sikkerheter	Kapitalkrav som fratrekkes ansvarlig kapital	Andel sikret med pant eller standard sikkerhet ¹	Andel sikret med garantier ¹
Stater og sentralbanker	47.267	0	0	100 %	
Lokale og regionale myndigheter	27.100	3.395	272	87 %	
Offentlig eide foretak	0	0	0		
Institusjoner	77.883	20.641	1.651	73 %	
Foretak	256.749	195.002	15.598	24 %	
Massemarkedsengasjementer	31.917	16.514	1.321	48 %	
Engasjementer med pantesikkerhet i bolig	1.960.864	838.295	67.064	57 %	
Forfalte engasjementer	3.030	2.409	193	20 %	
Høyrisiko-engasjementer	0	0			
Obligasjoner med fortrinnsrett	157.892	17.389	1.391	89 %	
Andeler i verdipapirfond	132	26	2	80 %	
Øvrige engasjementer	227.028	205.946	16.476	9 %	
Sum	2.784.862	1.299.616	103.968	53 %	

4.8 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Banken har ingen derivater hvor det beregnes kapitalkrav for motpartsrisiko

5 Markedsrisiko – (pilar 1)

Markedsrisiko defineres som risiko for tap i markedsverdi knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser, renter og råvarepriser. Bankens handelsportefølje er ubetydelig.

Etter dagens kapitaldekningsregler blir det ikke regnet kapitalkrav for markedsrisiko i pilar 1.

6 Operasjonell risiko – (pilar 1)

Operasjonell risiko er risikoen for tap på grunn av utilstrekkelige eller mislykkede interne prosesser, mennesker og systemer eller på grunn av eksterne hendelser. For beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko i pilar 1 benytter banken basismetoden. Kapitalkravet utgjør 15% av bankens gjennomsnittlige inntekter de 3 forutgående år.

Kapitalkrav operasjonell risiko pr 31.12.2011				
Inntekt år -3	Inntekt år -2	Inntekt år -1	Gjennomsnitt	Kapitalkrav
55.282	57.204	55.589	56.025	8.404

7 Egenkapitalposisjoner

Aksjer, andeler og grunnfondsbevis mv, deles i tre grupper, handelsportefølje, øvrige omløpsaksjer og anleggsaksjer.

Banken har ingen handelsportefølje.

Øvrige omløpsaksjer er en portefølje hvor intensjonene om å realisere kortsiktige gevinster på kurssvingninger ikke er fremtredende. Aksjene m.m. anses som en portefølje og blir verdsatt til den laveste verdi av anskaffelseskost og markedsverdi. Begrunnelsen for å bruke porteføljevurdering er at porteføljen er satt sammen og styres på en slik måte at det totalt sett oppnås en ønsket risikoreduksjon.

Anleggsaksjer, det vil si aksjer m.m. som er beregnet til varig eie er vurdert til anskaffelseskost. Nedskrivning blir foretatt når de virkelige verdiene er lavere enn anskaffelseskost. Nedskrivningene reverseres når grunnlaget for dem ikke lenger vurderes å være til stede.

Virkelig verdi/markedsverdi av aksjer m.m. defineres som børskurs. Virkelig verdi for de av aksjene m.m. som ikke noteres på børs, anslås av bankens meglerforbindelse. Usikkerheten i anslagene over virkelig verdi anses å være minimal. Dersom virkelig verdi ikke kan fastsette med rimelig sikkerhet, er det unnlatt å gi opplysninger om antatt virkelig verdi.

Matrisen under viser egenkapitalposisjoner de ulike porteføljene. Matrisen viser også type verdipapir og bokført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst/tap siste år. og hvor mye av dette som er medregnet i hhv kjernekapital.

Egenkapitalposisjoner pr 31.12.2011

<i>Beløp i 1000 NOK</i>	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realisert	Urealisert	Herav	Herav
			gevinst/ -tap i perioden	gevinst/ -tap	medregnet i kjerne- kapital ¹	medregnet i tilleggs- kapital ¹
Aksjer og andeler - gevinstformål	0	0	0	0	0	0
- børsnoterte aksjer	0	0	0	0	0	0
- andre aksjer og andeler	0	0	0	0	0	0
Aksjer og andeler - strategisk formål	81.076	81.076	3.045	0	0	0
- pengemarkedsfond (børsnotert)	50.211	50.211	3.760	0	0	0
- andre børsnoterte aksjer	0	0	0	0	0	0
- andre aksjer og andeler	30.865	30.865	715	0	0	0

1 "Herav" sikter til urealiserte gevinster/tap

8 Bankens beregning av reelt kapitalbehov - pilar 2 (ICAAP)

8.1 Formål og prinsipper for ICAAP

I følge Basel II reglene er banken underlagt regelverk for minstekrav til kapitaldekning (pilar 1). I tillegg må banken ha en strategisk prosess for vurdering av kapitalbehov i forhold til bankens risikoprofil. Denne prosessen går under navnet ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process), og er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov.

Banken skal minst en gang i året vurdere om kapitalbehovet er tilstrekkelig ut fra faktisk og fremtidig risikoeksponering. Denne kapitalbehovsvurderingen skal være fremoverskuende, og dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til bankens nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også må vurdere kapitalbehovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer m.v.

Fremtidige tap kan deles inn i forventede tap og uventede tap. Forventede tap kan betraktes som en driftskostnad og forutsettes dekket over den løpende driften. Den løpende driften kan også betraktes som et førstelinje-forsvar mot uventede tap. I kapitalbehovsvurderingen legges det imidlertid til grunn at uventede tap ikke dekkes over driften, med skal dekkes av kapital. Kapitalbehovsvurderingen innebærer følgelig at banken beregner hvor mye kapital som trengs for å dekke opp for fremtidige uventede tap.

Disse beregningene gjøres på ulike måter for ulike risikoer, og er basert på ulike forutsetninger. Det er en implisitt forutsetning om at det ikke beregnes kapital som dekker alle tenkelige tapsutfall. Det er imidlertid benyttet konservative forutsetninger i beregningene.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Banken har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoen, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoen. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Banken har videre, basert på en overordnet risikotoleranse, etablert et ønsket nivå for kapital. Dette nivået er benevnt bankens kapitalmål.

I fastsettingen av bankens kapitalmål inngår bankens internt beregnede kapitalbehov, men banken gjør i tillegg en vurdering av forventninger og krav fra bankens omgivelser. Bankens overordnede risikotoleranse innebærer at kapitalmålet alltid vil være høyere enn bankens internt beregnede kapitalbehov.

Bankens kapitalmål og overordnede retningslinjer for kapitalbehovsvurderingen er vedtatt av bankens styre. Administrasjonen gjennomfører de relevante vurderinger og beregninger og fremlegger dette for styret. En slik gjennomgang gjøres minst én gang per år. Sist vedtatt kapitalmål er på 15%.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og bergning av kapitalbehov for følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Eiendomspriserisiko
- Likviditetsrisiko
- Forretningsrisiko
- Omdømmerisiko
- Strategisk risiko

Beregning av kapitalbehov for enkeltrisikoer gjøres ved hjelp av ulike metoder, herunder bruk av stresstester i form av følsomhetsanalyser. I slike følsomhetsanalyser fokuseres det på betydningen av endringer i én enkelt variabel. I tillegg til dette gjennomfører banken stresstesting i form av scenarioanalyse som er ment å vise betydningen for banken samlet sett av samtidige endringer i flere relevante faktorer. Bankens skal også gjennomføre egne stresstester av likviditetsrisiko.

8.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoer

I det følgende gis en gjennomgang av bankens håndtering av de enkelte risikoene.

Bud, Fræna og Hustad Sparebank er en forholdsvis liten kredittinstitusjon. Det er derfor et overordnet mål for styret at bankens kredittpolicy innebærer forsvarlig risiko. Bankens har utarbeidet eget regelverk som bidrar til begrensninger og styring av den finansielle risiko. Finansiell risiko deles inn i kredittrisiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko. Markedsrisiko består igjen av renterisiko, valutarisiko og aksjekursrisiko. Nedenfor følger en beskrivelse av de ulike typer risiki, og hvordan banken har håndtert disse.

Risikostyringsfunksjonen er organisert som en integrert del av bankens internkontroll-opplegg. Ansvarlige avdelingsledere forestår her avvikrapportering til banksjef, som igjen sørger for videre rapportering til bankens styre i de situasjonene der det er påkrevet.

8.2.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Denne typen risiko knytter seg hovedsakelig til større privat- og næringsengasjement, men også til bankens plasseringer i verdipapirer.

Vårt regelverk, både i kreditthåndboken og i reglene for virksomheten på verdipapirmarkedet, gir klare begrensninger i volum og krav til sikkerhet. En stor del av bankens utlån er sikret ved pant i fast eiendom. Kun en liten del av våre utlån er gitt uten noen form for sikkerhet. Dette dreier seg om små lønnskonto lån og kreditter gitt på såkalte standardiserte vilkår samt mindre forbrukslån.

Bankens obligasjonsportefølje er anskaffet for å sikre en nødvendig likviditetsbuffer, og består av obligasjoner utstedt av andre kredittinstitusjoner, kommuner og kraftselskaper. Det knytter seg liten til middels kredittrisiko til denne porteføljen. Ved årsskiftet er de enkelte papirene i porteføljen vurdert til det laveste av kostpris og markedspris.

Både person- og bedriftskundene blir risikoklassifiserte – jfr pkt 4.2
Risikoklassifiseringssystemet gjør banken bedre i stand til å beregne og styre risiko innenfor utlånsområdet. Både bedrifts- og personkundene klassifiseres ut fra sikkerheter og betalingsevne/økonomi. Kundene blir delt inn i fem risikoklasser: A = Lav risiko, B = moderat risiko, C = middels risiko og D = høy risiko, mens E er tapsutsatte kunder.

Styret får hvert kvartal en gjennomgang av alle engasjement over en viss størrelse, samt av alle utsatte engasjement uansett størrelse.

I pilar 2 (ICAAP) blir utlånsporteføljen risikovurdert ut fra bankens egen porteføljekvalitet på grunnlag av ovennevnte risikoklassifisering. Banken vil da avdekke evt behov for tilleggskapital i forhold til standardberegninger i pilar 1.

8.2.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risiko for tap i markedsverdier knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser, renter og råvarepriser.

Aksjekursrisiko

Aksjekursrisikoen omhandler risiko i forhold til aksjer, egenkapitalbevis, aksjefond og pengemarkedsfond. Disse deles inn i handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler. Bud, Fræna og Hustad Sparebank har papirer i handelsportefølje og anleggsmidler, med hhv 50,2 og 31,4 millioner kroner.

Omløpsporteføljen består av pengemarkedsfond hvor banken har plassert deler av sin overskuddslikviditet. Disse pengemarkedsfondene inngår som en del av bankens likviditetsreserve. Størrelsen på og kursutviklingen for denne beholdningen inngår i den månedlige rapporteringen til bankens styre.

Anleggsbeholdningen består hovedsakelig av aksjer i strategiske selskaper.

Bankens virksomhet innen verdipapirmarkedet var moderat nivå i 2011. Virksomheten styres av egne regler fastsatt av styret, og det er gitt klare fullmakter og volumbegrensninger på området.

Valutarisiko

Banken handler ikke med valuta utover kjøp og salg av reisevaluta til våre kunder. Valutarisikoen er derfor minimal.

Renterisiko

Bankens renterisiko måles ved at det blir beregnet hvor mye en endring av rentenivået med 1%-poeng påvirker de ulike eiendelspostene og gjeldspostene, samt poster utenom balansen. Styret har satt rammer for hvor stor denne risikoen skal være og at den skal rapporteres til styret hvert kvartal som en del av bankens risikorapport.

Renterisiko finner vi i både aktiva og passiva i bankens balanse og vil variere ut fra varigheten i vilkårene i de ulike postene. For vårt vedkommende er vilkårene for innskudd og utlån slik at de kan endres i henhold til lovbestemt varslingsfrist og det er denne fristen som legges til grunn ved beregning av renterisiko. Poster som har på forhånd fastlagte endringsbestemmelser av renten, blir halvparten av tidsintervallet benyttet ved beregningen av renterisikoen. Det vises for øvrig til nedenstående tabell.

Renterisiko (1000 NOK)	Renterisiko ¹
Eiendeler	
Utlån til kunder med flytende rente	2.075.250
Utlån til kunder med rentebinding	3.099
Rentebærende verdipapirer	152.572
Øvrige rentebærende eiendeler	19
Beregnet renterisiko	22.304
Gjeld	
Innskudd med rentebinding	120.228
Andre innskudd	1.254.596
Verdipapirgjeld	483.000
Øvrig rentebærende gjeld	306.000
Beregnet renterisiko	21.638
Utenom balansen	
Renterisiko i derivater	0
Sum netto renterisiko	666

1) Renterisiko er beregnet som et anslag på verdiendring ved ett prosentpoengs økning i renten

Banken har ingen renterisiko i utenlandsk valuta

8.2.3 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap eller sviktende inntjening som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser. Tapet kan være forårsaket av bevisste eller ubevisste handlinger/hendelser.

Operasjonell risiko blir en form for ”restrisiko” som ikke dekkes av de øvrige risikoområdene. Risikoen styres ved at det foretas løpende kontroller med utgangspunkt i bankens etablerte

internkontroll-rutiner. Avdekkede avvik rapporteres løpende via avdelingsledene til banksjef, som igjen i enkelte situasjoner rapporterer videre til bankens styre.

8.2.4 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon om:

- Enkeltkunder
- Enkelt bransjer
- Geografiske områder

Banken har 3 ordinære kunder som kommer inn under reglene for store engasjement (over 10% av banken ansvarlige kapital på konsolidert basis). I tillegg har banken plasseringer i 5 ulike finansinstitusjoner som kommer innenfor disse reglene. Samlet er engasjementene innenfor de rammer som styret har satt

Ekstra konjunkturutsatte bransjer har vi definert til å omfatte havbruk, fiske/fangst og hotell/restaurant. Styret vurderer eksponeringen i de ulike næringer hvert kvartal.

Vi har vurdert om vi har en hjørnesteinsbedrift i vårt marked. Banken har kommet fram til at så ikke er tilfelle.

Banken har utlån i primærområdet (Fræna og Molde kommuner) på 84%. Øvrige utlån er fordelt resten av landet. Vi mener dette gir en god risikospredning.

8.2.5 Eiendomsprisrisiko

Denne risikotypen defineres som risiko for uventet verdifall på bankens eiendommer eller i porteføljer av eiendomsinvesteringer. Eiendomsprisrisiko knyttet til utlån til eiendomssektoren eller eiendeler som sikkerhet dekkes under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko. Banken eier 3 bankbygg og en personalhytte som til sammen er bokført til 5,2 mill kroner. Et verdifall på disse eiendommene anses å være en lav risiko.

8.2.6 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at en bank ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiære økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Nivået på institusjonens ansvarlige kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid.

Det er bygget opp en likviditetsbuffer som til en hver tid skal dekke forfall innenfor 12 måneder. Styret ser det imidlertid fortsatt som en sentral oppgave å øke ordinære innskudd fra kunder slik at behovet for innlån fra markedet blir mindre.

Bankens styre vurderer likviditetsrisikoen i Bud, Fræna og Hustad Sparebank som moderat. Styret får månedlige rapporter om likviditetssituasjonen i banken.

Det beregnes kapitalkrav til å dekke inntektssvikt og prisoppgang som følge av sviktende kapitaltilgang. Det beregnes pris både på kundeinnskudd og andre fundingkilder.

Behov for kapital er beregnet til 14,9 MNOK på rapporteringstidspunktet

8.2.7 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og vil være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd.

Risikoen vurderes av bankens styre en gang hvert år eller oftere ved behov.

8.2.8 Omdømmerisiko

Risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, eiere og myndigheter. Det forutsettes omdømmesvikt i egen bank eller allianse.

Risikoen vurderes minst årlig i forbindelse med ICAAP-beregningen. Behov for kapital er beregnet under likviditet – pkt 8.2.6

8.2.9 Strategisk risiko

Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

Banken anser risikoen for sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp som lav.

8.3 Vurdering av totalt kapitalbehov - ICAAP

Banken styre har vedtatt et kapitaldekningsmål etter standard beregningsregler (pilar 1) på 15% . Kapitaldekningen pr 31.12.2011 var på 17,41 %. Hensikten med kapitalmålet er å sikre at banken til en hver tid har tilstrekkelig kapital til å oppfylle myndighetenes regulatoriske krav, men også ha tilstrekkelig kapital for å dekke behov i samband med risikoberegninger under pilar 2.

I tabellen nedenfor vises behov for økonomisk kapital for de ulike risikoområdene under pkt 8.2. Beregningene baserer seg på worst case for de ulike områdene, og tar ikke hensyn til eventuell diversifiseringseffekter. Sannsynligheten for at alle tilfeller vil inntreffe samtidig er liten.

Faktisk ansvarlig kapital var på 242,0 MNOK, og krav etter ICAAP beregningen utgjør 186,8 MNOK som tilsvarer en kapitalbehov på 13,3 %

8.3.1 Summer fra ICAAP beregningen pr 31.12.2011

Mill. kr.	Minstekrav Pilar 1	ICAAP per 31.12.2011
"Kredittrisiko" - utlånsporteføljen	102,2	102,2
"Kredittrisiko" - verdipapirporteføljen	1,4	1,4
"Kredittrisiko" - eiendommer	0,4	0,4
Totalt - "kredittrisiko"	104,0	104,0
Kredittrisiko - utlånsporteføljen - pilar 2 tillegg	<i>Forenklet modell -- ></i>	1,0
Konsentrasjonsrisiko		16,8
Markedsrisiko bankportefølje - pilar 2 tillegg		23,2
Eiendomsrisiko - pilar 2 tillegg		0,0
Markedsrisiko handelsporteføljen	0,0	0,0
Forretningsrisiko		22,2
Likviditet/omdømmerisiko		6,7
Strategisk risiko		2,5
Forsikringsrisiko		0,0
Operasjonell risiko	8,4	10,4
Sum kapitalbehov før diversifisering		186,8
Diversifisering		0,0
Sum Kapitalbehov		186,8
Sum minstekrav til kapital pilar 1 (8 %)	112,4	
Sum kapitaldekningsgrunnlag pilar 1	1.389,7	
Faktisk ansvarlig kapital	242,0	
Kapitaldekning	17,4 %	
Kapitalbehov i % av pilar 1 grunnlag		13,4 %
Buffer i % (i form av ansvarlig kapital)		4,0 %
Herav i form av ren kjernekapital		4,0 %
Buffer i mill kr (i form av ansvarlig kapital)		55,2
Herav i form av ren kjernekapital		55,2